

Universiteit Tilburg en Avans Hogeschool, of hoe verschillend twee Learning Spaces er kunnen uitzien

Tilburg-Breda, 8 november 2008

'Studielandchap', 'Leercentrum', 'Leeromgeving', 'Learning Spaces'... Er gaat geen dag voorbij of we worden om de oren geslagen met steeds nieuwe termen voor steeds nieuwe concepten. Maar dekken die nieuwe termen wel een andere lading, of gaat het veeleer om oude wijn in nieuwe zakken? Wat onderscheidt een 'studielandchap' of 'leeromgeving' van een veredeld computerlokaal? Op zoek naar een antwoord op deze vraag, trokken 45 collega's uit het Vlaamse hoger onderwijs op donderdag 8 november noordwaarts voor een studiebezoek aan twee verschillende interpretaties van het begrip 'leercentrum'¹.

Learning Centre in Tilburg

Voor het eerste voorbeeld werd afgestapt in het Montesquieu Learning Centre van de Universiteit van Tilburg (UvT)². Het sterk Angelsaksische taalgebruik maakte de internationale inspiraties van deze middelgrote universiteit meteen duidelijk. 12.000 studenten, 1.800 medewerkers en een campus midden in de bossen, met verscheidene gebouwen verspreid over een ruim terrein. Om in de informatiebehoefte van al deze gebruikers te voorzien, volstond de bibliotheek niet, ook al zijn daar liefst 1.000 werkplekken beschikbaar, die bijna altijd bezet zijn, zelfs op zaterdag en zondag.

Na een experiment met een 'leeromgeving' in de bibliotheek zelf werd een omvattender plan opgevat om een echt modern decentraal 'Learning Centre' op poten te zetten. Van bij het begin werden daarbij alle stakeholders betrokken: studenten, docenten, medewerkers van bibliotheek, ICTO, ICT-dienst en Huisvesting en zelfs een binnenhuisarchitect. Met als doel te komen tot een "moderne leeromgeving waarin studenten zelfstandig in groepen kunnen werken en leren EN docenten innovatieve leersituaties kunnen creëren gebaseerd op groepswork", maakten zij een inschatting van de noden en verwachtingen van student en docent voor zo'n leeromgeving. Drie types groepswork werden onderscheiden: studiegroep, werkgroep en overleggroep,

elk met eigen noden. Op basis hiervan werd de bestaande ruimte (oorspronkelijk bedoeld als restaurant en lobby voor een hotel) heringericht tot één grote groeps(werk)ruimte met werkplekken voor één of meerdere personen, 4 kleinere classrooms met verschillende video-uitrustingsniveaus en één ruimte voor specifieke toepassingen. Van groot belang is ook de helpdesk die hardwareproblemen snel moet aanpakken. Alom zijn er voorzieningen voor laptops – wireless, oplaadmogelijkheid... – en de algehele sfeer is ontspannen, zelfs huiselijk, maar stimulerend. Er werd ook veel aandacht geschonken aan de sociale netwerkvorming onder studenten. In de ruimte moet je niet alleen kunnen werken, maar ook ontspannen en, waarom niet, eten.

In het hele Montesquieu-verhaal valt wel op dat de bibliotheek en de ICT-dienst één geheel vormen: Library and IT Services. Het waren ook leden van de IT-afdeling die de rondleiding verzorgden. Dit verklaart wellicht waarom de integratie van beide hier zo goed verloopt.

Xplora in Breda

In de namiddag trok het gezelschap naar Breda voor een bezoek aan het kleurrijke leercentrum Xplora aan de Avans Hogeschool³. Meteen viel de omvang van het leercentrum op: liefst 5000 m², met 1200 werkplekken voor bijna 11.000 studenten, of ruim 20% van de totale oppervlakte voor onderwijs in het gebouw. Het toont meteen aan hoe Xplora centraal staat in het nieuwe onderwijsconcept van Avans Hogeschool. Het Leercentrum heeft er niet alleen een spilfunctie in het onderwijs, het is er meteen ook het kloppende hart van. Getuigen hiervan zijn alvast de spectaculaire bezoekersaantallen: in de drie vestigingen worden maandelijks 200.000 bezoekers geteld, of elke student komt er maandelijks een tiental keer over de vloer (de totale school telt 19.000 studenten).

Xplora omvat dan ook veel meer dan je van een traditionele bibliotheek kan verwachten: sociale ontmoetingsplaatsen (internetcafé, koffiehoeekjes), studentenvoorzieningen en -faciliteiten, informatiebronnen (paper en digitaal) en diverse soorten werkplekken (individueel, groep, groepslokalen) met ICT-voorzieningen (800 werkplekken, draadloos netwerk, laptopvoorzieningen).

Ontspanningsruimte Tilburg.

Groepsworkplekken Tilburg.

De inrichting is voor het overige thematisch. Per verdieping wordt alles rond welbepaalde thema's bij elkaar geplaatst. Per verdieping is er een informatiebalie met twee medewerkers. Daar vinden studenten ook een docentenbalie. Docenten kunnen dit bureau reserveren en zijn dan voor vragen van studenten beschikbaar op welbepaalde uren. Het vergt uiteraard van docenten ook een zeker cultuuromslag. Zij zijn niet gewoon om 'beschikbaar' te zijn voor studenten, maar het begint wel goed ingang te vinden.

Zoals in Tilburg valt op dat Xplora een deel is van een groter geheel: de traditionele bibliotheek valt er onder het leer- en InnovatieCentrum (LIC), waarin de informatiediensten gebundeld worden met diensten rond onderwijsvernieuwing, kwaliteitszorg, ICTO... Deze integratie verhoogt de efficiëntie en de kwaliteit van de dienstverlening.

Dat de invoering van dit leercentrum een hele omwenteling betekende voor Avans is duidelijk, maar Ellen Simons en Rien Brouwers (directieleden LIC) vermelden er wel bij dat ze heel wat steun vonden bij enkele leden in het bestuurscollege, die de andere leden wisten te overtuigen om voor dit concept te gaan, inclusief de forse investeringen die nodig waren. Het onderwijsconcept stelt nu 'het samen leren, het actief leren en het feit dat de leeromgeving mogelijkheden

tot leren moet creëren', centraal. Voor dat laatste werd de mosterd over het Kanaal gehaald, waar al ruimere ervaring is met de idee van 'Learning Spaces', meer bepaald dat de vormgeving en de inrichting van een ruimte het leereffect van de gebruiker mee bepalen⁴.

Deze hele ommezwaai kwam er natuurlijk niet vanzelf. Het vergde veel overleg, maar daarbij werd zoveel mogelijk getracht alle 'stakeholders' te betrekken. Voor het personeel zelf betekende het een ingrijpende verandering in het takenpakket. Er kwam ook een nieuwe functie bij, zoals informatiespecialist. Zij hebben niet alleen bibliotheektaken, maar ook 'pedagogische'. Zij houden de vinger aan de pols van één (of meerdere) academie(s) (departementen) en bieden de diensten van Xplora aan, maar inventariseren ook de noden van de academies. Zij participeren in onderwijs-ontwikkelteams, bouwen netwerken

Leeromgeving Breda.

Internetcafé Breda.

in de academies uit, ontwikkelen diensten en producten in Xplora aangepast aan de behoeften van hun academies en ze gaan ook 'de boer op' met hun diensten. Zij zijn het gezicht van Xplora voor hun academies. Dit alles vergt uiteraard hele andere vaardigheden en binnen Avans is een uitgebreid scholingsprogramma opgezet om hieraan tegemoet te komen. Hierin wordt veel tijd en energie gestopt, met als belangrijkste aandachtspunten het verwerven van competenties rond adviesvaardigheden en onderwijskunde.

Stijn Meersseman, Arteveldehogeschool Gent
stijn.meersseman@arteveldehs.be

Foto's: S. Meersseman, E. Bervoets, S. Loostermans en B. Vermeeren.

Noten

1. Uitgebreide fotoreportage op: <http://www.flickr.com/photos/7778059@N06/sets/72157603108663127/>.
2. Meer over Montesquieu Learning Centre op: <http://www.uvt.nl/diensten/its/campus/mlc/>.
3. Meer over Xplora op <http://www.avans.nl/smartsite.shtml?ch=DEF&id=8492>.
4. Het Joint Information Systems Committee publiceerde in 2006 'Designing spaces for effective learning: a guide tot 21st century learning' (online op: http://www.jisc.ac.uk/eli_learningspaces.html). De site bevat ook videomateriaal van o.a. University of Sheffield). Educause publiceerde, eveneens in 2006, 'Learning Spaces: space as a change agent / Diane G. Oblinger (ed.)' (online op: http://www.educause.edu/content.asp?PAGE_ID=10569&bhpc=1).

Kopen of niet? Voor- en nadelen van de handel in archivalia

Brabantse Archivarissendag, Heusden, 9 november 2007

Op 9 november vond de jaarlijkse Brabantse Archivarissendag plaats in Heusden, in het uiterste noorden van het oude hertogdom Brabant. De organisatie was in handen van het Streekarchief Land van Heusden en Altena, dat hiermee de festiviteiten in het kader van zijn dertigjarige bestaan afrondde, en het Archief Rode Kruis-Vlaanderen, dat namens KAPA (de Kring van Archivarissen in de Provincie Antwerpen) Vlaams medeorganisator was. Meer dan tachtig Brabantse archivarissen bogen zich in de Heusdense Catharinakerk over een onderwerp waarmee alle archiefdiensten vroeg of laat te maken krijgen: de handel in archivalia.

Als eerste spreker kwam **Marieke Kroonen** van het Gemeentearchief Den Haag aan het woord. Zij rondde in december 2006 haar studie Archiefwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam af met een vergelijkend onderzoek naar de praktijk van het kopen van archiefbescheiden in Nederland en Groot-Brittannië. In dat kader deed zij een enquête, waaruit bleek dat meer dan de helft van de 67 ondervraagde archiefdiensten het kopen van archieven niet uitsluit, en dat 20 procent zegt nooit archief te zullen kopen. 26 ondervraagde diensten hebben in de voorbije 10 jaar effectief archief gekocht, daarbij deden ze gemiddeld drie aankopen.

Kroonen stelde dat er onder de Nederlandse archiefdiensten veel zelfcontrole is: door zo weinig mogelijk te kopen, wordt de markt gedrukt. Archiefdiensten houden elkaar op de hoogte als archief bij een veilinghuis wordt aangeboden, en via onderlinge afspraken wordt geregeld dat diensten niet tegen elkaar opbieden.

De ervaringen van andere landen kunnen volgens haar inspirerend werken om aan marktmanagement te doen. Zij verwees naar het Sales Catalogue Monitoring Team, dat sinds 1973 actief is in Groot-Brittannië en nu bij The National Archives in Londen is ondergebracht. Dit team houdt een database bij met informatie over de verkoop en de prijs van archiefbescheiden en registreert wie de (nieuwe) eigenaar ervan is. Op die manier probeert het team zicht te houden op de verblijfplaats van belangrijke archieven, en kan het archiefdiensten waarschuwen als belangrijke stukken op de markt worden aangeboden. Frankrijk heeft geen dergelijk team, maar de overheid kan er bij veiling van een waardevol document via het 'recht van voorkoop' ingrijpen. Als de Franse overheid binnen de maand de veilingprijs aan de verkoper betaalt, komt het document in overheidshanden terecht.

Concluderend pleitte Marieke Kroonen voor een actievere houding van archivarissen op de archievenmarkt. Daarbij deed zij een oproep om die markt blijvend in de gaten te houden en te anticiperen op de werking ervan.

Noël Geirnaert van het Stadsarchief Brugge begon met de vaststelling dat archivarissen doorgaans vooral belang